

Pašilaičiai

Ten, kur šiuo metu plyti Pašilaičiai, dar XX a. 9 deš. pradžioje buvo Pašilaičių, Pavilionių kaimai. Šiuolaikiniai Pašilaičiai – „perestroikos“ ir pirmųjų nepriklausomybės dešimtmečių kūdikis. Pirmieji namai Pašilaičių kaimo laukuose iškilo 1986 m. pavasarį. Pašilaičius projektavo K. Balėnas, G. Balėnienė, D. Ruseckas, A. Leckienė, S. Garuckas ir kiti. Tai buvo visai kitoks gyvenamasis rajonas nei ankstesni. Pašilaičiuose pirmą kartą pastatyti laiptuoti stambiaaplokščiai namai: į mikrorajonų centrus nukreipti devynaukščiai, o pakraščiuose namų laiptinės žemėja iki penkių ar net trijų aukštų. Trys mikrorajonai išdėstyti žiedinių gatvių viduje (pirmasis – Žemynos g., antrasis – Medeinos g., trečiasis –

Gabijos g.), o ketvirtasis monolitinis (Pašilaičių g.) – lygesnėje perimetriniu principu užstatytoje teritorijoje. Pastarasis apskritai išskirtinis – tai pirmą kartą suplanuotas masinės statybos blokuotų namų mikrorajonas. Kiek nuošaliau nuo šių 1985–1990 m. statytų pastatų yra po 1993 m. užstatyta Pašilaičių teritorija tarp Laisvės pr. ir Ukmergės g. Joje iškilo pirmasis „vakarietiškas“ prekybos centras „Pas Juozapą“. Keli gretimi kvartalai – 1993–2003 m. Vilniaus architektūros enciklopedija. Tuo laikotarpiu mieste statyta dar labai nedaug, tik priemiesčiuose dygo individualūs namai, o šių naujų daugiabučių kvartalai, kaip ir blokuoti namai Pašilaičiuose, laikyti prestižiniais.

-
- Kas išskiria Pašilaičius iš kitų Vilniaus gyvenamųjų rajonų?
 - Dėl kokių vietų Pašilaičiai įėjo į Lietuvos populiariosios ir roko muzikos istoriją?
 - Kuris Vilniaus prekybos centras buvo vakarietiškausias XX a. 10 deš.?

1

Tautų vienybės parkas

54.730953, 25.223487

Minint Lenkijos prezidento Lecho Kaczynskio ir kitų aukštų Lenkijos pareigūnų žūtį, 2010 m. pavasarį vienoje aukščiausių Pašilaičių vietų (188 m virš jūros lygio), ant kalvos šalia A. Puškino vardo gimnazijos, pasodintas 96 ažuolų Tautų vienybės parkas, jame pastatytas rausvo granito paminklas



Tautų vienybės parkas

2

Laiptuoti namai

54.730100, 25.222900

Pašilaičiuose pirmą kartą 120V serijos namai (nuo 1979 m. šios serijos namai statyti Šeškinėje ir Justiniškėse) įgavo laiptuotą siluetą. Dėl laiptuotumo, fasado tektonikos ir reljefinės balkonų apdailos jie ypač pagaulūs šviesos ir šešėlių žaismui. Gražiausiai tai matoma nuo įvairių aukštumų, kurių kalvotame rajone netrūksta – rajono aukštingumas svyruoja nuo 168 iki 193 m virš jūros lygio. Tris laiptuotų blokinių namų mikrorajonus juosia žiedinės gatvės. Kiekvieno jų viduryje – tik pėstiesiems skirta teritorija ir po du vaikų darželiai ar pradinės mokyklos. Pagal projektą numatyta, kad prie gyvenamųjų namų galės privažiuoti tik specialiosios paskirties transportas, o gyventojai automobilius statys prie žiedinių gatvių, tačiau pastačius rajoną šios tvarkos nebuvo

laikomasi. Kiekvieną mikrorajoną juosia ne tik žiedinis pėsčiųjų takas, bet ir asfaltuotas dviračių takas. Šie dviračių takai, įrengti dar XX a. 9 deš., buvo pirmieji visame Vilniuje.



Laiptuoti namai

3

Metalinių garažų masyvo panorama

54.727612, 25.218111

Automobilių statymo problemos aktualios ne tik pastaruosius keliolika metų – jų kilo jau ir išaugus Lazdynams (XX a. 8 deš.). Daugėjant automobilių ir naujuosiuose gyvenamuosiuose rajonuose trūkstant vietų jiems statyti, nuošaliose teritorijose buvo kuriami laikini metalinių garažų miesteliai. Pašilaičių garažų masyvas, kurį kadaise sudarė daugiau kaip 5500 garažų, buvo įkurtas kaip Viršuliškių garažų kooperatyvas. Tokius garažus Pašilaičių kaime, tuo metu nuo miesto ribos 3 km nutolusiame užmiestyje, 1981–1982 m. gavo naujojo Viršuliškių rajono, baigto statyti 1978 m., gyventojai. Pašilaičių garažų masyve nufilmuoti Tomo Sinickio dainos „Vilnius“ muzikinio klipo fragmentai. Metaliniai garažai iš Pašilaičių pamažu nyksta. Vilniaus miesto bendrojo plano iki 2015 metų keleivių maršrutinio transporto plėtros schemoje šioje vietoje planuotas elektrinių tramvajų parkas.



Metaliniai garažai

Grupės SEL lyderis Egidijus Dragūnas dainoje „Kiemas“ rimuoja: „Kiemas, čia yra mano kiemas...“ Ši daina, kaip ir dauguma pirmųjų SEL dainų, yra įkvėptos Pašilaičių ir Justiniškių kiemuose vykusio gyvenimo XX a. 10 deš.

6

Ugnijos skveras

54.730130, 25.228009

Tai 1 ha ploto žalia erdvė už Pašilaičių prekybos centro. Čia įrengtos vaikų žaidimų aikštelės, suoliukai, vyksta rajono renginiai, iš kurių ryškiausias – kasmet Pašilaičiuose švenčiamos Užgavėnės. Jį pagyvina 2019 m. menininko Andriaus Labašausko sukurta skulptūra-žaislas „12 kubų“. Tai 12 spalvotų kaladėlių, kraunamų viena ant kitos. Iš jų rajono vaikai konstruoja įvairius laikinus statinius.



Ugnijos skveras

7

Pašilaičių monolitinis mikrorajonas ir jo kiemai

54.729137, 25.229454

Iš Ugnijos skvero patraukę į monolitinių namų kiemus akivaizdžiai įsitikinsite, kodėl šis mikrorajonas (architektai – D. Ruseckas ir A. Leckienė) buvo apdovanotas Sovietų Sąjungos geriausiųjų 1988 m. architektūros kūrinių apžūroje. Kiekvienas triaukščių korpusų butas turi atskirą įėjimą: į butus pirmajame aukšte patenkama tiesiai iš kiemo, o į butus antrajame aukšte – per galerijas. Monolitinio mikrorajono kiemai yra uždari iš trijų ar net keturių pusių, todėl čia labai jauku. Kiemų centre – aikštė primenanti erdvę, į kurią patenkama pro arkas ar įėjimus tarp dirbtinių kalvelių. Kitoje namų pusėje

4

Pašilaičių blokinių namų kiemai

54.726898, 25.220470

Beveik kiekviename visų trijų blokinių Pašilaičių mikrorajonų kieme suformuotos dirbtinės kalvelės, skirtos ir apsaugoti nuo gatvės triukšmo, ir suteikti malonų estetinį vaizdą, o ir vaikams patinka ant jų žaisti. Didelė dalis Pašilaičių blokinių namų kiemų yra U raidės formos (kraštiniai kiemai – L raidės formos), iš trijų pusių apsupti namų korpusų, o ketvirtą kraštinę uždaro dirbinai suformuotos kalvelės. Todėl kiemai – tylūs ir jaukūs. Išvažiavimai iš jų paprastai įrengti su nuolydžiu, o gatvės įgilintos, kad būtų mažiau triukšmo. Eidami Medeinos gatve atkreipkite dėmesį į tik Pašilaičiams būdingas tarp namų įrengtas arkas ir į laiptinių stogelių, laiptinių, balkonų apdailą.

5

Tuopų alėja

54.728446, 25.227705

Pašilaičių centre yra išlikusios dvi senos tuopų alėjos, žymintios buvusio Pašilaičių kaimo kelių trajektoriją. Įspūdingiausia alėja – tarp Žemynos gatvės ir Pašilaičių prekybos centro. Ji pamažu nyksta, pavieniai medžiai kas kurį laiką nukertami. Šalia alėjos yra sporto zona su krepšinio aikštelėmis ir riedlenčių parku. Šį aikštyną išgarsino grupė SEL – jame filmuoti legendinės dainos „Kiemas“ muzikinio klipo, vieno pirmųjų Lietuvoje, fragmentai. Po ketvirčio amžiaus toje pačioje krepšinio aikštelėje filmuoti Vaido Baumilos ir Justės Starinskaitės dainos „Milijonai“ vaizdo klipo fragmentai.

8 Žemynos skveras

54.725986, 25.229540

Kiekviename Pašilaičių mikrorajone buvo numatyta po rekreacinę erdvę. Realizuota Žemynos gatvės rekreacinė erdvė su fontanu (vietoje 2018 m. nugriauto fontano įrengta medinė renginių pakyla). Žemynos skvere turėjo iškilti ir 10 m aukščio skulptūra „Legenda“ iš bronzos lakštų, sukurta

1990 m., tačiau pristigo lėšų jos atvežimo ir įrengimo darbams. Šiame skvere priešais seniūniją vyksta rajono šventės, puošiama Kalėdų eglutė – anksčiausiai visame Vilniuje. Skvero centras iš keturių pusių apsuptas dirbtinai supiltų kalvelių.

9 Monolitinis 16 aukštų namas

Žemynos g. 1

54.725989, 25.230538

Specialiai Pašilaičiams suprojektuoti monolitiniai 16 aukštų namai (architektas – R. Beinortas, konstruktorius – J. Sidaravičius), bet pastatyti tik du – Žemynos ir Medeinos gatvėse. Tokie bokštai, žymintys vartus į Pašilaičius nuo magistralinių Justiniškių gatvės ir Laisvės prospekto, o Gabijos gatvėje – kaip švyturys atvykstantiems iš Rygos, sumanyti kaip viso rajono akcentai, turėję iškilti kiekviename blokiniame mikrorajone. Skirtingai nei anksčiau statytuose monolitiniuose namuose, Pašilaičių mišinių pirmuosiuose aukštuose numatytos prekybos ir paslaugų paskirties patalpos (bankai, kirpyklos, parduotuvės ir kt.), likę aukštai – gyvenamieji. Nuo 9 iki 16 aukštų pastatas platėja – septyni aukštai pakabinti ant konsolių, o pastato viršuje įrengtos arkos. Ant stogo, kurį vainikuoja piramidinės formos karūna, planuota įrengti rekreacinės paskirties patalpas namo gyventojams.



10 Komercinis ir gyvenamasis centras tarp Laisvės pr. ir Ukmergės g.

54.727304, 25.236818

Pradėtas formuoti 1992–1993 m. Tuo metu čia buvo galimybių įrengti dideles parkavimo aikštes, į kurias patogų privažiuoti ir pastatyti automobilį. Tai buvo ypač aktualu, nes atkūrus nepriklausomybę automobilių skaičius mieste ėmė labai sparčiai augti. 1996 m. pakeitus miesto bendrąjį planą, ši teritorija pletota kaip vienas lokalinių Vilniaus centrų. Kvartalai buvo užstatomi ne laisvu principu kaip 1986–1990 m. pastatytoje Pašilaičių dalyje, o perimetriniu – prie pat gatvių kaip miesto centre, su komercinei veiklai skirtomis patalpomis pirmuosiuose aukštuose. Šalia prekybos pastatų imti statyti ir pirmieji

mieste vadinamieji „vakarietiški“ gyvenamieji namai. Suformuota alėja su prekybinėmis patalpomis pirmuosiuose aukštuose, jungianti Laisvės prospektą, prekybos pasažą „Pas Juozapą“ ir dviaukštį prekybos centrą „Maxima“ Ukmergės g. Šiame kvartale galima apžiūrėti paskutinio XX a. dešimtmečio gyvenamąją architektūrą: 1995–1997 m. pastatytą 5–10 aukštų daugiabutį su prekybai skirtomis patalpomis (architektai – V. Drėma, R. Dūdėnas), R. Beinorto suprojektuotą 4–5 aukštų pastatą su uždaru vidiniu kiemu ir požemine automobilių aikšte, D. Linarto, G. Blažiūno ir V. Drėmos 1998–1999 m. suprojektuotus administracinės paskirties pastatus. Dėl didelės pastatų, iškilusių 1993–2003 m., koncentracijos ši miesto vieta yra savotiškas to laikotarpio architektūros draustinis, iliustruojantis tuometes Lietuvos architektūros ir urbanistikos tendencijas.



11 Prekybos centras „Pas Juozapą“

Laisvės pr. 125

54.728097, 25.236064

Keliais etapais 1994–1998 pastatytas ansamblis buvo tapęs tikru Lietuvos vakarietiškėjimo simboliu. Projekto autoriai – architektai J. Jurgelionis ir A. Šarkauskas. 1994 m. automatines duris į prekybos sales atvėręs pirmasis Lietuvoje toks prekybos centras atitiko Vakarų pasaulio standartus. Apie „Pas Juozapą“ 1994–1998 m. rašė laikraščiai, žurnalai, buvo rengiami televizijos reportažai. Šis prekybos centras buvo tapęs posovietinio Vilniaus atsigręžimo į Vakarus ir modernizacijos simboliu. Dienraščiuose nuolat spausdinama reklama viliodavo pirkėjus: „Pirmasis Lietuvoje tikras prekybos centras laukia Jūsų!“ Keleriais metais vėliau atidarytame pasaže – pirmojoje Vilniuje dengtoje prekybinėje gatvėje – įsikūrė prabangiausi drabužių, avalynės ir kiti salonai, pirmoji mieste visą parą dirbanti maisto prekių parduotuvė.



Prekybos centre „Pas Juozapą“ nevengė pardavėjomis padirbėti manekenės ir garsios aktorės, rūsyje įkurtame restorane ir bare lankėsi to meto Lietuvos garsenybės, o „Chrysler“ automobilių salono atidaryme dalyvavo pats Lietuvos Respublikos prezidentas A. Brazauskas. Įėjimą į pasažą žymi skulptūros, administracinio korpuso laiptinėje po neoniniu užrašu „Pas Juozapą“ ir restorane yra išlikę XX a. pab. vitražai.

12 Zalcburgo alėja

54.726478, 25.237747

Nuo 1989 m. Vilniaus miestas bendradarbiauja su Zalcburgu – ketvirtu pagal dydį Austrijos miestu. Dviejų miestų partnerystei pažymėti viena Pašilaičių alėja pavadinta šio miesto vardu. 300 m ilgio alėjoje įrengti suoliukai, lauko treniruokliai. Vienoje jos pusėje – blokiniai 120V serijos penkiaaukščiai namai, kitoje – 1997–2002 m. pastatytų, anot vietos gyventojų, „amerikietiškojo“ stiliaus daugiabučių namų dvišlaičiais stogais (architektai – G. Blažiūnas ir L. Blažiūnienė) kvartalas. Alėjos pabaigoje už gyvenamųjų namų – Vilniaus miesto apylinkės teismo pastatas. XX a. 10 deš. pradėto statyti pastato paskirtis turėjo būti kita, bet planai žlugo ir ilgai riogsojo nebaigto statyti pastato griaučiai. Juose 1999 m. buvo nufilmuota dalis populiarios Andriaus Mamontovo dainos „Mono arba stereo“ muzikinio vaizdo klipo.

Gyvenu po senovei, su viskuo jau apsipratęs, kasvakar // šuo išveda pasivaikščiot // saulė, neskaičiusi astronomijos, virš aklo Sokrato apsuka ratą // ir leidžiasi už Pašilaičių
Vladas Braziūnas, „Mūsų laikų tema“, 2001 12 02

Tradicinės šventės rajone:

- Kasmet bendruomenė organizuoja „Vaikų Velykėles“ ir Motinos dienos renginį.
- Kasmet kartu su Pašilaičių mokyklomis ir darželiais Vaikų gynimo dienos proga organizuojamas „Pašilaičių pavasaris“, švenčiamas Ugnijos skvere.
- Kasmet Žemynos skvere švenčiamos Kalėdos.

Pašilaičiai

